

„Невидимите“ кредитори и доброволното изпълнение (предварителна оценка на въздействието на промените в чл. 428 на ГПК)

Г-жа Анна Александрова,

Председател на Комисията по правни въпроси

Копие: г-н Валери Симеонов,

Заместник-председател на Народното събрание

Становище на доц. Красен Станчев

София, 27 юли 2020 г.

Уважаема г-жо Александрова,

Пиша ви по повод законопроекта за допълнение на чл. 428а, внесен от г-н Валери Симеонов и група народни представители и приет на първо четене.

Резюме

Този законопроект следва да бъде приет във вида, в който е внесен и приет на първо четене.

Макар към него да не е предложена подробна предварителна оценка на въздействието, Мотивите към законопроекта са ясни и такава наличната оценка може да се смята за достатъчна, понеже има достатъчно анализи от независими експерти, включително пишещият тези редове.

След първото четене обаче в медиите се появиха становища (връзките в Интернет са дадени по-долу), които подвеждат общественото мнение и, според мен, налагат по-реалистични обяснения на замисъла на законопроекта.

Основания

Законопроектът решава съществен и дълго отлаган за решение проблем в регламентирането на принудителното изпълнение – събирането на вземания от кредитори, които са физически лица и (по предположение) в по-малка степен са в състояние да покрият задълженията си или да съберат вземанията си от юридическите лица или в сравнение в физически лица, намиращи се в кредитни отношения с кредитори по занятие, каквито са например договорите за ипотечен или потребителски кредит.

В мотивите към законопроекта този тип договори точно са определени като „вземания, за които не е издаден изпълнителен лист или друг акт, подлежащ на изпълнение“.

Основанията ми да се обърна към Вас за споделяна това становище, са следните обстоятелства.

- Участието ми в обсъждането на тази материя преди, но особено през 2017 г. по повод разглежданите промени в ГПК, когато идеи като залегналата във внесения законопроект не си намериха място в приетите допълнения и промени. Тогава изготвената от мен „Алтернативна цялостна предварителна оценка на въздействието на защитаваните от Омбудсмана г-жа Мая Манолова изменения в ГПК“ бе публикувана на страницата на Народното събрание.¹
- В закона а извънредното положение (и съпътстващите процедури по неговото изменение, допълнение, отлагателно вето и прилагане) бяха предвидени безпрецедентни механизми на отлагане и преустановяване на процесуалните съдебни производства, при които уредбата на доброволното изпълнение на намери място.
- Тогава (началото на май т.г.) свързани с това изпълнение процедурни механизми бяха обсъждани, но въпросът отново не намери законодателно решение.² С цел да подпомогна общественото обсъждане, аз публикувах експресна и неизбежно абстрактна оценка на предполагаемите въздействия при въвеждане (или отлагане) на доброволното изпълнение.³ По-късно, по моя идея, асистентът ми в СУ, Стоян Панчев и негови колеги от Експертния Клуб по икономика и политика изготвиха подробен Икономически и правен анализ на мерките за доброволно изпълнение.⁴
- Тези оценки и анализи напълно компенсират липсващата детайлна оценка и опровергават появилите се в медиите мнения по повод законопроекта.⁵

Становище

1. Наблюдението на сделките, договорите, заетостта и стопанската дейност от 13 март насам показва, че фирмите и гражданите правят всичко възможно да запазят човешкия капитал и възможности за нормална работа след отмяна или облекчаване на ограниченията, наложени от извънредното положение и обстановката на пандемия.

¹ Виж: Доц. д-р Красен Станчев. Алтернативна цялостна предварителна оценка на въздействието на защитаваните от Омбудсмана г-жа Мая Манолова изменения в ГПК. София, 25 май 2017 г., Народно Събрание: <https://parliament.bg/pub/cW/20170705105253%D0%9A%D0%9F-703-16-1.PDF>.

² Виж: ЧСИ предлагат: Още два месеца без описи и запори на сметки за физически лица. Lex.bg, „ май 2020 г.: <https://news.lex.bg/%d1%87%d1%81%d0%b8-%d0%bf%d1%80%d0%b5%d0%b4%d0%bb%d0%b0%d0%b3%d0%b0%d1%82-%d0%be%d1%89%d0%b5-%d0%b4%d0%b2%d0%b0-%d0%bc%d0%b5%d1%81%d0%b5%d1%86%d0%b0-%d0%b1%d0%b5%d0%b7-%d0%be%d0%bf%d0%b8%d1%81%d0%b8/>

³ Виж: Красен Станчев. Време за поправка на грешки: правата на „невидимите“ кредитори. Икономически живот, 5 май 2020 г.: <https://iki.bg/glasove-mneniya/nevidimi-kreditori-vzemanija/>.

⁴ Виж: Стоян Панчев, Георги Вулджев, Венцислав Бенев, Георги Василев. Икономически и правен анализ на мерките за доброволно изпълнение. ЕКИП, София, юни 2020 г.: https://ekipbg.com/wp-content/uploads/2020/06/EKIP_Doklad_Merki_Dobrovolno_Izpunneni%D0%B5FINAL.pdf

⁵ Виж: АЗП: Защитени бяха корпоративни интереси за милиарди на гърба на гражданите. Актуално, 18 юли 2020 г.: https://www.actualno.com/politics/azp-zashtiteni-bjaha-korporativni-interesi-za-miliardi-na-gyrba-na-grajdanite-news_1482853.html; Промени в закона пак облагодетелстват колекторските фирми и частните съдебни изпълнители. OffNews, 22 юли 2020 г.: https://m.offnews.bg/news/Temida_18762/Promeni-v-zakona-pak-oblagodetelstvav-kolektorskite-firmi-i-chastnite_sjebni_izpunniteli и др.

2. В началото на май т.г. Камарата на частните съдебни изпълнители (КЧСИ) възобнови старо предложение (експертно и на ЧСИ, с десет-годишна давност) за усъвършенстване на възможността за доброволно изпълнение (разсрочване и доброволно погасяване) на плащания по договори и влезли в сила решения. (Виж по-горе, бел. 2.)

2.1. То засяга физическите лица, не институциите. Това са т.нар. „малки дългове“ - неосъществени вземания по обезщетения, издръжки за деца, неизплатени заплати и възнаграждения по време на нормалното функциониране на стопанството, неплатени наеми, включително заеми между частни лица и обезщетения от вреди, причинени от катастрофи, хулигански и други по-тежки прояви на насилие с трудно възстановими последици. Тук попадат и всички плащания между частни лица и между доставчици на услуги (телекомуникации, електроснабдяване, топлофикации и пр.) и техните клиенти.

2.3. Иначе казано тези последните, които могат да се смятат за „големи“ стокови кредитори, както и физическите лица от споменатите категории могат да се смятат за положително засегнати от законопроекта.

Към тях трябва да се добави и страничен положителен аспект за фиска. (Доколкото поне 60 на сто от разполагаемия доход домакинствата се насочва към крайно потребление и приход в държавния бюджет по линия на ДДС.)

2.3.1. ЧСИ и колекторските фирми са по-скоро непосредствено „губещи“ от приемането на законопроекта. По аналогия тях можем да ги смятаме за „големи“ кредитори, но не по занятие.

3. Микроикономическите взаимодействия са следните:

а) При невидими „малки“ кредитори е ясно, че в нормални, нерецесионни години сумата на вземанията е около 160 млн. лв. на година, а в кризисни – за 200 и над 200 млн. лв., какъвто бе случаят от 2009-2010 г. макар тогава практиката да бе по-несъвършена

б) От средата на март средата на юли т.г. „дребните“ кредитори не са получили полагащи им се вземания за 52-64 млн. лв.

в) В масовия случай тези невидими кредитори се нуждаят от средства повече от едно средно-доходно домакинство, макар сумите на техните вземания да са наглед незначителни.

г) Проблема е по-съществен като видим ефект при стоковите кредитори. При тях изпълнителното производство на година събира около 1 млрд. лв. вземания. В условията на извънредно положение за четири месеца забавянето би било поне 200 млн. лв.

е) Освен това, без доброволност и възможности за електронно осъществяване, цената на събиране на задължения обикновено се удвоява като цена. От това отново най-ощетени са малоимотните потребители.

4. Качествените институционални ефекти от приемането на законопроекта биха били средните:

а) съдът ще бъде освободен от ненужна работа;

- b) ще отпаднат разходи по съдебни процеси за незначителни вземания, които обикновено се удвояват от възнаграждения за посредници (например адвокати, ЧСИ, юрисконсулти и др. под.) и съдебни такси;
- c) Загубата на приходи от съдилищата не би била съществена и ще бъде компенсирана от освободеното време и усилия;
- d) гражданите и фирмите ще направят опит по относително бърз начин да разрешат проблемните си отложения плащания, задължения и вземания, тъй като от това ще зависи възстановяването на доходите, нормалният ритъм на работа, сделки и кредитиране;
- e) по-масовото изпълнение ще намали цената на обезпеченията, най-малкото защото предлагането ще бъде по-масово от обикновеното по време на криза – все пак процесът е спрял физически, за относително дълъг период;
- f) банките и другите кредитори по занятие също не ще търпят загуби от това стечение на обстоятелствата;
- g) При фирмите за събиране на вземания ще има преразпределена на работата (възможно по повод договорите за бързи кредити), но ще има и по-строг надзор за свързаност и осъществяване на сделки при банките небанковите кредитори от страна на техните собственици и вътрешен контрол;

5. Такъв подход се подкрепя от БТПП и Асоциацията на банките.

5.1. Длъжниците няма да бъдат принудени да посещават кредиторите, банките, учрежденията и канторите на съдебни изпълнители, за да удостоверят несеквестируемост и други обстоятелства.

5.2. Мисля, че е валидно мнението на КЧСИ, че „доброволните продажби на имущество на публичен търг ще позволят на гражданите и фирмите бързо да получат така необходимите им средства, без да чакат месеци и години да бъдат осъдени от кредиторите си и в крайна сметка да загубят значителна стойност от имуществото си, която ще покрие натрупаните лихви, съдебни и изпълнителни разноски“.

Надявам се, г-жо Александрова, това становище да ви е от полза преди второто четене на посочения законопроект и да е възможно то да бъде публикувано на страницата на повелената ви Комисия, за да предизвика проверка и по-детайлни критики, ако някои има намерение да ги предприеме.

С уважение,

Красен Станчев